

KÖNYVTÁROS

1961 JUN 24

244

Magyar könyvtárosok és bibliográfusok

MADZSAR JÓZSEF

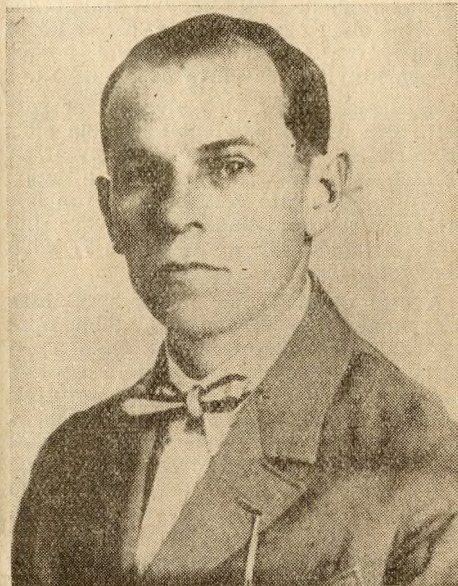
(1876—1941)

Madzsar József gazdag és sokrétű hatását csak csupán egyik, bár semmiképp sem múltó értékű része az, amit mint könyvtáros alkotott. Számon tartják őt a magyar munkásmozgalom historikusai, akik a forradalmi mozgalom kiemelkedő alakját látják benne. A közegészségügy történései a mai orvostársadalom elé állítják példamutató életét, úttörő alkotásait. Ha majd sor kerül a magyar enciklopédiáirás Apácai Csere Jánossal kezdődő történetének megírására, Madzsar József munkásságának ebben a könyvben is külön fejezetet kell juttatni. Önálló tanulmányt érdemel a természettudományos gondolkodás, a materialista világnézet terjesztése érdekében kifejtett lelkes és hatásos irodalmi és előadói tevékenysége.

Madzsar József, a nagykarolyi postamester fia egyházi iskolában, a helyi piaristáknál kezdte diákéveit, majd a budapesti egyetemen szerzett fogorvosi diplomát. A tehetséges ifjút a klinikán tartották, az orvosi szaklapokban sorra jelentek meg nagy felkészültségről, eredeti gondolkodásról tanúskodó cikkei, az orvostudomány nagy ígéretének tekintették őt. Madzsar azonban hátat fordított a stomatológiának, viszonylagos függetlenségének biztosítására fogorvosi magánpraxisba kezdett. S bár rendelője egyike volt a leglátogatottabbaknak, energiáját, figyelmét főként kora haladó mozgalmai kötötték le.

A kilencszázas évek közepén a *Huszdik Század* című folyóiratnak, a radikális polgárokat és szocialistákat egyesítő Társadalomtudományi Társaság orgánájának, és a *Szabadgondolat* című lapnak a munkatársa. A Társadalomtudományi Társaság Szabad Iskoláján munkásoknak tart előadásokat a fejlődéstudományról. Darwin főművét fordítja és lelkesen népszerűsíti a darwinizmust. Az anti-alkoholista mozgalom alapítója. Ezidőtájt köt életreszóló barátságot Szabó Ervinnel, akinek segítkezik az első Marx—Engels válogatás magyarra fordításában és sajtó alá rendezésében.

Első találkozása a hivatalos magyar könyvtárpolitikával a legkevésbé sem barátságos körülmények között zajlott le. 1906-ban a kormányzat — úgy tűnt — komolyan fontolóra vette, hogy megvalósítja az egyetemi fokú könyvtárosképzést. (Tudjuk, semmi sem lett ebből.) 1907-ben az Egyetemi Könyvtár szakembereit akarták megbízni a felsőfokú

könyvtárosképzés törvényjavaslatának előkészítésével. Ezt sokan hibának tartották az Egyetemi Könyvtár gardájának egyoldalú, tisztán filológiai felkészültsége és az intézmény konzervatív, nehézkes jellege miatt. A könyvtártudományban való tájékozatlanságuk különösen megmutatkozott az intézmény kézikönyvtáráról 1906-ban kiadott katalógusában. Szabó Ervin és Madzsar József a katalógus teljes szakszerűtlenségét feltáró kritikáikkal kívánták bizonyítani, hogy az Egyetemi Könyvtár emberei alkalmatlanok a könyvtári törvényjavaslat előkészítésére. Szabó Ervin kiváltképp jogi-államtudományi fejezetekre vonatkozóan tette meg bíráló megjegyzéseit, Madzsar József pedig az orvostudományi szakot szedte izekre. Cikke, melyet egy „előkelő orvosi szaklap” nem volt hajlandó közölni, Szabó Ervin bírálatával együtt a *Huszdik Század* 1907-es évfolyamában látott napvilágot. Ebben Madzsar meggyőző érvekkel, példák sokaságával mutatta ki, hogy „a katalógus egyszerűen használhatatlan”, „az egyes könyvek a legimponálóbb tudatlansággal vannak szertehajigálva”. Az Egyetemi Könyvtár „az egyetlen nyilvános orvosi könyvtár a orvosok számára”, ezért a jövő orvosnemzedék képzésére hivatott intézmény félrevezető útmutatása